

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล

งานสวัสดิการสังคม

สำนักปลัด

องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมจิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

★ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ภูมิปัญญา ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกด้าน

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตผลงานของบุคคลอันเกิดจากการสะสมองค์-ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนาปรับปรุง และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีสามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยความเหมือนกันของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นองค์ความรู้ และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ซึ่ง ได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ความต่างกันของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ **ภูมิปัญญาไทย** เป็นองค์ความรู้และความสามารถโดยส่วนรวม เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ ส่วน**ภูมิปัญญาท้องถิ่น**เป็นองค์ความรู้และความสามารถในระดับท้องถิ่นซึ่งมีขอบเขตจำกัดในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาไทยเป็นภูมิปัญญาไทย ในขณะที่ภาษาอีสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ผู้ทรงภูมิปัญญาไทย หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญา หรือเป็นผู้นำภูมิปัญญาต่างๆ มาใช้ประโยชน์จนประสบความสำเร็จ มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ สามารถเผยแพร่และถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของภูมิปัญญาในแต่ละด้านนั้น ๆ ให้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

ความเหมือนกันระหว่างผู้ทรงภูมิปัญญาไทยกับปราชญ์ชาวบ้านคือ บทบาทและภารกิจในการนำภูมิปัญญาไปใช้แก้ปัญหา และการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากอดีตถึงปัจจุบัน ส่วนความแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับระดับภูมิปัญญาที่จะนำไปแก้ปัญหาและถ่ายทอด กล่าวคือ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยย่อมมีความสามารถหรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาระดับชาติไปแก้ปัญหา หรือถ่ายทอด หรือผลิตผลงานใหม่ๆ ที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ โดยส่วนรวม ส่วนปราชญ์ชาวบ้านมีความสามารถหรือภารกิจในการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไปแก้ปัญหาหรือถ่ายทอดในท้องถิ่น

★ ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

➤ **ความคิด** เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ที่เรียกว่า Cognitive System ซึ่งประกอบด้วยระบบประสาท ระบบสมอง และต่อมต่าง ๆ ทำหน้าที่คิดให้แก่วิญญาณและนักมานุษยวิทยาเชื่อว่าทำงานอยู่นอกเหนือจากการ บงการของร่างกาย หมายถึง ทั้งส่วนที่เป็นจินตนาการและผลของการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้จะเป็นแหล่งสำคัญหรือที่มาของ ความรู้อันเป็นองค์ประกอบของภูมิปัญญาในลำดับถัดไป

➤ **ความรู้** มีการนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ ภูมิรู้ ปรากฏอยู่ในแนวคิด ทฤษฎี ญาณวิทยาที่ว่าด้วยทฤษฎีแห่งความรู้ การสืบค้นกำเนิดแห่งความรู้ และธรรมชาติของความรู้ การหาคำตอบว่าตรง กับความเป็นจริงหรือไม่ หรือว่าความรู้เป็นเพียงการพิจารณาเทียบเคียง ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและยังสืบค้น ความรู้เรื่องกาล (Time) อวกาศ (Space) เนื้อสาร (Substance) สัมพันธภาพ (Relation) และความเป็นเหตุ เป็นผล (Causality) องค์ความรู้เป็นหมวด ๆ (Category) ความรู้ หรือองค์ความรู้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง ของภูมิปัญญาที่กล่าวข้างต้น

➤ **ความเชื่อ** เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของสังคมมนุษย์ มนุษย์แต่ละกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกันไป ซึ่ง ความเชื่อก็คือความศรัทธาหรือยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงของสังคม ความเชื่อมีอยู่หลายระดับทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันเป็นความเชื่อโดยทั่วไป และความเชื่อที่เกี่ยวกับ วิญญาณ โลกนี้ โลกหน้า ความดี ความชั่ว นรก สวรรค์ บาปบุญคุณโทษ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในภูมิปัญญา

➤ **ค่านิยม** คือ สิ่งที่คนสนใจ ความปรารถนาอยากจะมี อยากจะเป็นที่ยกย่อง สรรเสริญ หรือเป็นสิ่งที่ยังบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ มีความรักและมีความสุขเมื่อได้เห็นหรือได้สิ่งเหล่านั้นมา ค่านิยมจึงเป็นพื้นฐานของการจัดรูปแบบพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ภายใน และแสดงออกเป็นพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ ทางกาย วาจา และความคิด โดยสรุปค่านิยมเป็นพื้นฐานสำคัญทางภูมิปัญญา เป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลแต่ละสังคม

➤ **ความเห็น** คือ ภาวะที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลหรือชุมชน ได้พิจารณาและใคร่ครวญโดยรอบคอบ แล้ว จึงลงมติตัดสินใจ ว่าควรจะแสดงออกในลักษณะอย่างไร เช่น เห็นด้วย ทำตาม ยอมรับ ปฏิเสธ ร่วมมือ กระทำหรือดำเนินการ ด้วยเห็นว่าดี ชั่ว เหมาะสม ไม่เหมาะสม เป็นบาป เป็นบุญ เป็นต้น ซึ่งความเห็นใน ลักษณะดังกล่าวนี้เป็น ภูมิปัญญาประการหนึ่งที่มีผลสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งกาย วาจา และ จิตใจ

➤ **ความสามารถ** หมายถึง ศักยภาพและประสิทธิภาพที่มีอยู่ภายในบุคคล เช่น ชุมชนในการที่จะจัดการเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะเดียวกับสิ่งที่เรียกว่า “พรสวรรค์” ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางกายและ จิตใจ ร่วมกัน โดยแต่ละคนหรือชุมชนย่อมจะต้องมีแตกต่างกัน เช่น การที่บางคนสามารถปาฐกถาได้ดี ลำดับ เนื้อหาและการแสดงทุกอย่างเป็นที่ชื่นชม ซึ่งถือว่าเป็นผลมาจากความสามารถที่มีอยู่ในบุคคลนั้น ๆ ฉะนั้น ความสามารถจึงเป็น ภูมิปัญญาอีกประการหนึ่ง

➤ **ความฉลาดไหวพริบ** หมายถึง ทักษะที่ปรากฏอยู่ในจิตใจ หรือจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ไขป้องกันควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ให้เกิดเป็นปัญหาขึ้นหรือให้เป็นไป ตามที่ตนเองหรือชุมชน ต้องการ ดังนั้น องค์ประกอบของภูมิปัญญาจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่เกิดคุณค่าแก่ความภาคภูมิใจซึ่งได้แก่ ความคิดที่เกิดจากจินตนาการจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ความรู้ อาจเกิดจากภูมิความรู้ที่ได้จากการทดสอบทดลองหลายครั้งจนได้ความรู้ที่แท้จริง ความเชื่อถืออันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มี บาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้องกับค่านิยมที่คนในสังคมให้การยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งดีงาม ควร การอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดแก่ลูกหลาน ความเห็นที่เกิดจากพิจารณารอบคอบจากชุมชนจนเกิดการยอมรับด้วยความจริงใจ ความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์หรือจากการฝึกฝนจนสามารถแก้ปัญหาของชุมชน ได้ ความฉลาดไหวพริบ การแก้ไข เช่นกัน ย่อมเกิดขึ้นจากจินตนาการ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และ ค่านิยม

การสั่งสมประสบการณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จนสามารถสร้างองค์ความรู้และสังเคราะห์ใหม่ให้มีความก้าวหน้าและนำมาใช้งานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

★ **ความสำคัญของภูมิปัญญา** ได้แบ่งความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๔ ประการ คือ

➤ ความรู้และระบบความรู้ ภูมิปัญญาไม่ใช่สิ่งที่เกิดแวบขึ้นมาในหัว แต่เป็นระบบความรู้ที่ชาวบ้านมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นในการศึกษาเข้าไปดูว่า ชาวบ้าน “รู้อะไร” อย่างเดียวไม่พอต้องศึกษาด้วยว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร

➤ การสั่งสมและการกระจายความรู้ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสม และกระจาย ความรู้ ความรู้นั้นไม่ได้ลอยอยู่เฉย ๆ แต่ถูกนำมาบริการคนอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน ชุมชน สั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคน ๆ หนึ่ง โดยมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนี้เป็นอย่างไร หมอคนหนึ่ง สามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้อย่างไร

➤ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ได้มีสถาบันถ่ายทอดความรู้แต่มีกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อน ถ้าเราต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น เราต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คน อีกรุ่นหนึ่งด้วย

➤ การสร้างสรรค์และปรับปรุง ระบบความรู้ของชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่ถูกปรับเปลี่ยนตลอดมา โดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง เรายังขาดการศึกษาว่าชาวบ้านปรับเปลี่ยนความรู้ และระบบความรู้เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

★ **ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน**

อาจแบ่งประเภทกลุ่มของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ดังนี้

➤ ด้านการเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับกิจกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/กรมป่าไม้ เช่น การเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา และการปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม กับการเกษตร เป็นต้น

➤ ด้านหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน,งานกะหนังตะลุง,งานทอผ้าด้วยมือ,งานเย็บปักถักร้อย ,การทำหัวโขน เป็นต้น

➤ ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่าง ๆ จากยางพารา เป็นต้น

➤ ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดแผนไทย/การนวดประคบสมุนไพร),การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค,การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยของชาวไทยมุสลิม (โตะบีแดด) เป็นต้น

➤ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า, การสืบชะตาแม่น้ำ, การทำแนวปะการังเทียม, การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

➤ ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว, ลำตัด, ลิเก, หมอลำ, โนรา เป็นต้น

➤ ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ, ภาษาถิ่น, หนังสือ, ตำรา, ตำรับอาหาร, งานประพันธ์, บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง, เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่าง ๆ เป็นต้น

➤ ด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญของภูมิปัญญาด้านอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ได้ภูมิปัญญาหรือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในด้านต่อไปนี้

๑) ด้านศาสนา พิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงานเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น หมอสูตรขวัญ การกวาดข้าวทิพย์

๒) ด้านโหราศาสตร์ ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงานด้านโหราศาสตร์ หรือ หมอดู ฯลฯ

๓) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงาน ในการปฏิบัติตามขนบประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ

๔) ด้านอาหารไทย อาหารพื้นบ้าน ขนมไทย ได้แก่ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์มีผลงาน ในการนำมาใช้ในการทำอาหารที่ทำกันมาแต่โบราณ เช่น ต้มโคล้ง แกงป่า น้ำพริก ฯลฯ ส่วนขนมไทย เช่น ขนมเปียกปูน ขนมเปียกอ่อนตะโก้ ลอดช่อง ขนมปลากุ้งไข่เต่า ขนมใส่ไส้ และขนมครก

ด้านการเกษตรกรรม

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ประเภท/สาขา

ชื่อ - สกุล

อายุ

ที่อยู่

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านเกษตรกรรม

การทำงานเกษตรแบบผสมผสาน

นางเจริญ ง่าวยศ

๕๗ ปี

๘๗ หมู่ที่ ๓ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม เป็นลักษณะการใช้ความรู้
ความสามารถในการปรับสภาพ บำรุงดิน โดยใช้มูลสัตว์
และเศษวัชพืช การผสมดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืช
แต่ละชนิด รวมถึงการใช้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์
ไม้ผลต่างๆ, การเก็บรักษาและการขยายเมล็ดพันธุ์ผัก
การดูแลรักษาต้นไม้ ก่อนออกดอกและหลังติดผล
การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ให้ถูก
ทำลายด้วยการ ไม่พ่นสารเคมี ไม่ใช้สารเคมีต่างๆ
ทำสวน ทำนา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร
เป็นผู้นำทางด้านเกษตรแบบพอเพียงจนได้รับการ
ยกย่องนับถือของคนในชุมชนบ้านร่วมใจ และในเขต
พื้นที่ข้างเคียง

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ด้านเกษตรกรรม

ประเภท/สาขา

การทำเกษตรแบบผสมผสาน

ชื่อ - สกุล

นางสาวสังเวียน โนมาศ

อายุ

๔๔ ปี

ที่อยู่

๔ หมู่ที่ ๗ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม เป็นลักษณะการใช้ความรู้ความสามารถในการปรับสภาพ บำรุงดิน โดยใช้มูลสัตว์และเศษวัชพืช การผสมดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืชแต่ละชนิด รวมถึงการใช้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์ไม้ผลต่างๆ, การเก็บรักษาและการขยายเมล็ดพันธุ์ฝัก การดูแลรักษาต้นไม้ ก่อนออกดอกและหลังติดผล ไม่ใช่สารเคมีต่างๆ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร นอกจากการทำเกษตรแล้ว ยังมีการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่จำกัด และใช้ประโยชน์จากมูลสัตว์นำไปทำปุ๋ยต่อไป เป็นผู้นำทางด้านเกษตรแบบพอเพียงจนได้รับการยกย่องนับถือของคนในชุมชนบ้านหนองโบสถ์ และในเขตพื้นที่ข้างเคียง

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านเกษตรกรรม

ประเภท/สาขา

การทำเกษตรแบบผสมผสาน

ชื่อ - สกุล

นายสุดเสนต์ หมวกคำ

อายุ

๖๘ ปี

ที่อยู่

๑/๑ หมู่ที่ ๕ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำเกษตรแบบผสมผสาน เป็นลักษณะการใช้ความรู้ ด้านการ
จัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การทำแปลงปลูกผัก
ผลไม้ พืชสวนครัว พืชสมุนไพร ไม้ยืนต้น การเลี้ยงสัตว์ และมี
ความรู้ด้านการปลูกพืชต่างๆ รวมถึงการดูแล การบำรุงรักษา
การกำจัดศัตรูพืช วัชพืช เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง

การทำเกษตรผสมผสานหมุนเวียน เป็นการปลูกพืชแบบ
ผสมผสาน ภายในบ้าน สามารถลดรายจ่ายในการซื้อวัตถุดิบ
ในการประกอบอาหาร มีความมั่นคงทางด้านรายได้อย่างต่อเนื่อง
จากการ ขายผลผลิตทางการเกษตร มีความมั่นคง และมีอิสระ
ในการใช้ชีวิต ลดการพึ่งพาจากภายนอก ใช้แรงงานในการทำ
เกษตรจากครัวเรือน อาศัยความร่วมมือในครัวเรือน

ด้านหักถกรรม

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม

ประเภท/สาขา

การจักสาน

ชื่อ - สกุล

นายยอดชาย หมวกคำ

อายุ

๕๖ ปี

ที่อยู่

๑๓/๑ หมู่ที่ ๕ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เป็นลักษณะของการใช้ความสามารถด้านการจักสาน เช่น การสานแห การสานข่ายดักปลา การสานไม้กวาด แห และข่ายดักปลา เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการจับปลา ใช้เชือกในการสานให้เป็นรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์ อาศัยความขยันและความพยายามในการสาน การสานแห และข่ายดักปลาให้เสร็จแต่ละชิ้นต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควร ผู้สานจึงมีความชำนาญการทำลวดลายหรือรูปทรง

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม

ประเภท/สาขา

การจักสาน

ชื่อ - สกุล

นายอืด โนมาศ

อายุ

๖๘ ปี

ที่อยู่

๒๓ หมู่ที่ ๗ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เป็นลักษณะของการใช้ความสามารถ
ด้านการจักสาน เช่น การสานแห การสานข่ายดักปลา การสาน
สวิง

แห สวิงและข่ายดักปลา เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการจับ
ปลา ใช้เชือกในการสานให้เป็นรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์ อาศัย
ความขยันและความพยายามในการสาน การสานแห และข่าย
ดักปลาให้เสร็จแต่ละชิ้นต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร
ผู้สานจึงมีความเชี่ยวชาญการทำลวดลายหรือรูปทรง

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอลำปูลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม

ประเภท/สาขา

การจักสาน

ชื่อ - สกุล

นางคำมูล สังข์ไทย

อายุ

๖๓ ปี

ที่อยู่

๕๐ หมู่ที่ ๖ ต.ร่วมจิต อ.ลำปูลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านการจักสาน เป็นการนำหว้าคา และไม้ไผ่ โดยไม้ไผ่ใช้ทำเป็นแกน ดอกไม้ไผ่สำหรับการผูกสาน นำมาจักหว้าคาให้แน่น ไม่หลุดได้ง่าย หว้าคาที่จักแล้ว ชาวบ้านจะนำไปมูมหลังคากันแดดกันฝนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การมูมหลังคาจากหว้าคายังให้ความเย็นได้ดีกว่าการมูมหลังคาจากกระเบื้องและสังกะสี ลูกค้าส่วนใหญ่จะนำหว้าคาไปใช้ตามร้านอาหาร , สถานที่ก่อสร้าง,เพิงพักชั่วคราว , ซุ้ม, ศาลาพักผ่อน ฟาร์มหมู , ฟาร์มไก่, ฟาร์มวัว เป็นต้น

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม

ประเภท/สาขา

การผูกและจับจีบผ้าประดับอาคารสถานที่ต่าง ๆ

ชื่อ - สกุล

นางบุญมา อ้อดกัน

อายุ

๖๔ ปี

ที่อยู่

๓๑/๒ หมู่ที่ ๘ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านการผูกและจับจีบผ้า เป็นการใช้ความสามารถด้าน
การทำจับจีบผ้าให้เป็นรูปแบบต่างๆ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการ
ออกแบบ ประดิษฐ์ ให้เป็นรูปทรงตามที่ต้องการ ปัจจุบันผ้าเป็น
วัสดุที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในงานพิธีการต่างๆ ทั้งในรูปแบบของ
โครงสร้างใหม่ เช่น ฉากและม่านหรือในรูปแบบของ
เครื่องประดับตกแต่งเป็น ระบาย ดอก เฟือง ระบาย เป็นต้น

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม

ประเภท/สาขา

การจักสาน

ชื่อ - สกุล

นายแผ้ว อ้อดกัน

อายุ

๘๓ ปี

ที่อยู่

๑๑ หมู่ที่ ๘ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีความสามารถด้านการจักสาน เช่น การสานไม้กวาดดอกหญ้า เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ด้านการสานไม้กวาดดอกหญ้า สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้เป็นอย่างดี

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน	ด้านการหัตถกรรม
ประเภท/สาขา	การจักสาน
ชื่อ - สกุล	นางน้ำผึ้ง รสเกษร
อายุ	๔๒ ปี
ที่อยู่	๔๖ หมู่ที่ ๘ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์
ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม เป็นลักษณะการใช้ความสามารถของ การจักสาน เช่น สานไม้กวาด, สานกระติบข้าว ซึ่งการสาน กระติบข้าว ใช้วัสดุจากไม้ไผ่มาทำเป็นเส้น แล้วนำมาสานขึ้นรูป เป็นกระติบน้ำ โดยผู้สานมีความชำนาญในการทำลวดลายที่ สวยงาม เมื่อได้กระติบข้าวแล้วจะนำไปรมควันไฟเพื่อให้กระติบ ข้าวมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน และป้องกันแมลงมอดไม่ให้กัด

ด้านอุตสาหกรรม

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ประเภท/สาขา

ชื่อ - สกุล

อายุ

ที่อยู่

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การกระเทาะเมล็ดมะม่วงหิมพานต์

ด้านอุตสาหกรรม

นางสายทอง ภูงิ้วาว

๕๓ ปี

๒๒ หมู่ที่ ๒ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ภูมิปัญญาการกระเทาะเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ เป็นการใช้
ความรู้การผลิตเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งทำได้ ๒ วิธี คือ
วิธีที่ ๑.การผลิตเมล็ดมะม่วงด้วยวิธีพื้นบ้าน ขั้นตอนแรกนำ
เมล็ดมะม่วงแช่น้ำเป็นเวลา ๓ คืน แล้วนำมาคัดเปลือก
มะม่วงชั้นนอกออกจะได้เมล็ดข้างในที่มีเปลือกบางๆ เสร็จ
แล้วนำไปตากแดดให้แห้ง แล้วลอกเอาเปลือกแผ่นบางออก
จะได้เมล็ดมะม่วงสีขาว วิธีที่ ๒ การผลิตมะม่วงด้วยเครื่อง
กระเทาะเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ ขั้นตอนแรกนำเมล็ดมะม่วง
หิมพานต์ไปต้ม แล้วนำมากระเทาะเปลือกด้านนอกออก
ด้วยเครื่องกระเทาะเมล็ดมะม่วงจะได้เมล็ดมะม่วงหิมพานต์
ที่มีเปลือกแผ่นบาง แล้วนำไปตากแดดให้แห้ง เสร็จแล้ว
ลอกเปลือกข้างนอกออก จะได้เมล็ดมะม่วงหิมพานต์สีขาว
สามารถนำไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อไป

ด้านการแพทย์แผนไทย

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ประเภท/สาขา

ชื่อ - สกุล

อายุ

ที่อยู่

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนวดแผนไทย

ด้านการแพทย์แผนไทย

นางประยูร อินสุริน

๖๔ ปี

๕๐ หมู่ที่ ๙ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ภูมิปัญญาการนวดแผนไทย คือ การนวดชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการรักษาโรคแขนงหนึ่งของการแพทย์แผนไทย โดยจะเน้นในลักษณะการกด การคลึง การบีบ การตัด การดึง การอบ และประคบ ซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อ “นวดแผนโบราณ” ซึ่งไม่ใช่การรักษาความเจ็บปวดเท่านั้น แต่ยังดีต่อสุขภาพ และสามารถรักษาโรค เพราะการนวดจะส่งผลโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยอาศัยการสัมผัสอย่างมีศิลปะทำให้รู้สึกผ่อนคลายความเมื่อยล้าของร่างกายได้เป็นอย่างดี

ด้านอื่นๆ
(ด้านศาสนา ความเชื่อ

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

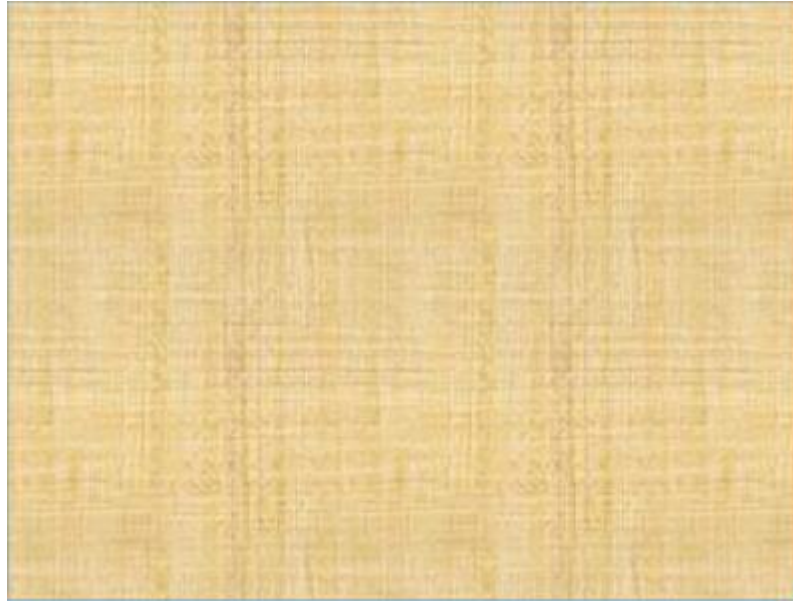

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ประเภท/สาขา
ชื่อ - สกุล
อายุ
ที่อยู่
ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาการทำขวัญ
ด้านพิธีกรรม
นายหนู บัวคำป้อ
๘๔ ปี

๑๗ หมู่ที่ ๙ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์
ภูมิปัญญาการทำขวัญ เป็นความเชื่อว่า ขวัญเป็นสิ่งที่อยู่ใน
ร่างกายทุกคน ขวัญแฝงอยู่ในคน สัตว์ เมื่อใดที่ขวัญอ่อนลง
หรือหย่อนจะทำให้สภาวะของร่างกายและจิตใจของเจ้า
ของขวัญจะรู้สึกเสียใจ ตกใจ ท้อใจ เมื่อเจ้าของขวัญมีขวัญ
ดีจะรู้สึกสุขสบายใจและกล้าหาญ มีพลังเต็มเปี่ยม เรียกว่า
“ขวัญอยู่กับเนื้อกับตัว” จึงมีพิธีเรียกขวัญให้กลับคืนสู่ร่าง
เดิม ทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้อง
จากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุ มักปฏิบัติ
ร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) และพิธีสืบ
ชะตา โดยจะมีปฏิบัติต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากการสะเดาะ
เคราะห์ การสืบชะตาและการเรียกขวัญ

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ประเภท/สาขา

ชื่อ - สกุล

อายุ

ที่อยู่

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลงานที่ได้รับการยกย่อง

ผู้นำพิธีทางศาสนา

ด้านอื่น ๆ (ศาสนาและพิธีกรรม)

นายเฉลิม มีเป็น

๖๔ ปี

๓๒ หมู่ที่ ๕ ต.ร่วมจิต อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ภูมิปัญญาด้านศาสนาและพิธีกรรมใช้ความรู้ในพิธีศาสนา
และพิธีกรรม เช่น นำสวดมนต์, ไหว้พระ, รับศีล, วันสำคัญ
ทางศาสนา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เป็นผู้นำทางด้านศาสนา ประเพณี จนได้รับการ
ยกย่องนับถือของคนในชุมชนบ้านหนองไ้ และ
หมู่บ้านข้างเคียง